

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 080 81 80
E: gp@zagovornik-rs.si

Zadeva: 0700-40/2020/12
Datum: 6. 9. 2021

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) na podlagi 21. člena v povezavi s 37. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg, v nadaljevanju: ZVarD) in na podlagi prvega odstavka 207. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10 in 82/13, 36/20 - ZZUSUDJZ, 61/20 - ZZUSUDJZ-A, 175/2020 - ZIUOPDVE, 203/2020 – ZIUPOPDPVE, v nadaljevanju: ZUP) na predlog predlagateljice v zadevi ugotovitve obstoja diskriminacije po ZVarD zoper domnevnega kršitelja Znanstveni svet Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Bleiweisova cesta 30, 1000 Ljubljana, izdaja naslednjo

ODLOČBO

1. Ugotovi se, da Znanstveni svet Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Bleiweisova cesta 30, 1000 Ljubljana dne 10. 4. 2020 z zavrnitvijo izdaje pozitivnega mnenja k izvolitvi predlagateljice v naziv višje znanstvene sodelavke, **ni kršil prepovedi diskriminacije po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo.**
2. Stroški v tem postopku niso nastali.

OBRAZLOŽITEV

Zagovornik je dne 20. 7. 2020 prejel predlog za obravnavo diskriminacije. V njem predlagateljica navaja, da ji je bilo s strani Znanstvenega sveta Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (v nadaljevanju: ZSA) zavrnjeno napredovanje v naziv višje znanstvene sodelavke iz razloga neizpolnjevanje zahtevanega kriterija mentorska dejavnost. Zaradi tega meni, da ji je bilo s strani ZSA kršeno načelo enakih možnosti.

Iz predloga in posredovanih prilog je razvidno, da je predlagateljica oktobra 2019 vložila vlogo za napredovanje v naziv »višja znanstvena sodelavka«, kljub neizpolnjevanju kriterija mentorske dejavnosti. Pri tem se je oprla na 33. člen Pravilnika o pogojih in postopkih za napredovanje delavcev v raziskovalnih nazivih na Znanstveno raziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti (v nadaljevanju: ZRC SAZU), ki dovoljuje napredovanje brez enega kriterija ob večkratnem preseganju drugih kriterijev. V obrazložitvi vloge je predlagateljica pojasnila, da vse zahtevane pogoje za napredovanje v naziv višje znanstvene sodelavke izpolnjuje, minimalne kriterije pa bistveno presega (enega za sedemkrat, enega za devetkrat), razen pogoja zaključenega mentorstva, ki bi ga sicer ob rednem študiju svoje mlade raziskovalke že izpolnjevala, vendar je ta v času študija dvakrat koristila porodniški dopust. Njena vloga je bila obravnavana s strani znanstvenega sveta ZRC SAZU, ki je na podlagi ocene komisije ugotovil, da je predlagateljica izjemna raziskovalka,

zaradi česar jo je podprl ter sklep v odobritev posredoval na ZSA, ki pa je na svoji seji dne 10. 4. 2020 k vlogi izdal negativno mnenje št. 9002-1/2020-24 z dne 5. 5. 2021 z obrazložitvijo, da je uspešno zaključena mentorska dejavnost kazalnik, ki ga pri napredovanju ni mogoče spregledati ne glede na preseganje drugih kazalnikov.

Predlagateljica je pojasnila, da se je glede zavrnitve obrnila na Komisijo za enake možnosti v znanosti, ki deluje pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ). Slednja je neuspešno pozvala ZSA k razveljavitvi njihove odločitve. Predlogu za obravnavo je priložila odgovor ZSA št. 9002-1/2020-27 z dne 9. 6. 2020, v katerem ZSA podrobneje pojasnjuje svojo odločitev. Navaja, da gre za načelno vsebinsko stališče, ki ga je ZSA zavzel pri vseh tovrstnih prošnjah. Težav z mentorstvom kot pogojem za napredovanje v najvišje znanstvene nazive se ZSA zaveda, vendar glede konkretnega primera ugotavlja, da bo doktorska kandidatka, kateri je predlagateljica postopka pred Zagovornikom mentorica, kmalu končala doktorski študij, mentorica pa lahko za višji znanstveni naziv zaprosi predčasno, takoj ko bo pogoj uspešno zaključenega mentorstva izpolnjen.

Predlagateljica meni, da je mnenje ZSA popolnoma neupravičeno, saj odločitev za materinstvo mlade raziskovalke, ki sicer svoje obveznosti opravlja redno in uspešno in bi, če ne bi rodila, doktorirala v roku, ne sme predstavljati ovire pri napredovanju njene mentorice, če želimo biti družba z enakimi možnostmi.

*

Zagovornik je predlagateljici posredoval v seznanitev in izjasnitev svoje dotedanje ugotovitve (dokument št. 0700-40/2020/3 z dne 31. 8. 2020). Predlagateljici je pojasnil, da se nagiba k odločitvi, da ZSA z zavrnitvijo izdaje soglasja k napredovanju v višji znanstveni naziv ni kršil prepovedi diskriminacije iz drugega odstavka 6. člena ZVarD, saj so izpolnjeni pogoji, zaradi katerih je različna obravnava predlagateljice na podlagi starševstva njene doktorandke po zakonu dopustna. Zagovornik je predlagateljici določil rok 15 dni za morebitno izjasnitev ter posredovanje drugih podatkov ali dokumentacije, za katero ocenjuje, da bi pripomogla k obravnavi zadeve.

Predlagateljica se je v roku odzvala po elektronski pošti z dne 15. 9. 2021 ter posredovala dopis z dne 14. 9. 2020 in še dve prilogi. V dopisu je pojasnila, da je pridobila dodatne podatke prek Komisije za enake možnosti v znanosti. Komisija se je s tremi vprašanji obrnila na pravno službo ARRS. Kot kaže odgovor pravne službe ARRS (Priloga št. 1), so bile od prejetih 18 vlog za napredovanje v obdobju 2015-2020 kljub manjkajočemu izpolnjevanju enega od kriterijev tri prošnje rešene pozitivno, in sicer je pri dveh manjkalo zaključeno mentorstvo, pri enem pa ustrezna izobrazba.

Predlagateljica navaja, da odgovor pravne službe zanika resničnost trditve predsednika ZSA (Priloga 2), v pismu naslovljenem predsednici Komisije za enake možnosti v znanosti. Kot dokaz za navedbo navaja naslednji trditvi predsednika ZSA:

»Gre za načelno vsebinsko stališče ZSA pri katerem vztraja v svojem celotnem mandatu, da v vseh primerih, ko prejme vlogo za potrditev izvolitve kandidatov na znanstvenih svetih javnih raziskovalnih organizacij v najvišja znanstvena naziva /.../, tovrstne vloge zavrne, če ne izpolnjujejo navedenega pogoja (zaključeno mentorstvo)«.

»Ker se zaključeno mentorstvo dosledno zahteva pri vseh vlogah, h katerim dajemo soglasje, ZSA ni mogoče očitati diskriminacije«.

Predlagateljica v zaključku navede, da ZSA ne zanika izjemnosti njenega dela, ki ga je kot takega ocenil ZRC SAZU in ki je pogoj za napredovanje brez izpolnjevanja enega kriterija, ampak se njegov predsednik sklicuje na načelno vsebinsko stališče, da zavračajo vse vloge, ki ne izpolnjujejo vseh kriterijev, kar pa se je pokazalo za neresnično. Meni, da nova dejstva

potrjujejo njeno predpostavko o diskriminatornem odnosu ZSA do kandidatov za napredovanje v višji znanstveni naziv.

Zagovornik je v nadaljevanju na ZSA na podlagi 37. člena ZVarD naslovil Zaposilo za posredovanje podatkov št. 0700-40/2020/5 z dne 30. 9. 2020 ter mu postavil 15 dnevni rok za posredovanje pojasnil in podatkov.

Ker se ZSA v roku ni odzval, mu je Zagovornik posredoval ponovno Zaposilo za posredovanje podatkov št. 0700-40/2020/6 z dne 18. 11. 2020 ter mu postavil 8 dnevni rok za posredovanje pojasnil in podatkov.

ZSA se je odzval ter posredoval odgovor z dne 30. 11. 2020 (po e-pošti in tudi po navadni pošti). V svojem odgovoru je na vprašanje Zagovornika, zakaj so bila napredovanja v višji znanstveni naziv odobrena trem kandidatom, ki se v že prejetem odgovoru, ki ga je podala pravna služba Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (v nadaljevanju: agencija), nahajajo pod zaporednimi števkami 4, 15 in 16, čeprav ne izpolnjujejo pogoja mentorske dejavnosti, pojasnil:

Pravilnik o raziskovalnih nazivih, ki je veljal do 3. 2. 2017 (Uradni list RS, št. 126/08, 41/09, 55/11, 80/12, 4/13-popr.), je kot minimalni kvalitativni kazalnik, ki ga mora izpolnjevati kandidat za izvolitev v naziv višjega znanstvenega sodelavca, določal tudi mentorsko dejavnost, ki je bila opredeljena z vodenjem mladih raziskovalcev in sodelovanjem pri vodenju diplomskih, magistrskih in doktorskih del. S spremembami in dopolnitvami Pravilnika o raziskovalnih nazivih, ki so bile objavljene v Uradnem listu RS, št. 5/17, z veljavnostjo 4. 2. 2017, je bil kazalnik mentorske dejavnosti spremenjen, tako da je vpeljal enakovredno obravnavo mentorstva mladih raziskovalcev in drugih doktorskih študentov, kar pomeni razširitev kroga oseb, ki se upoštevajo pri izpolnjevanju pogoja mentorske dejavnosti. Hkrati je bilo s pravilnikom določeno upoštevanje le uspešno zaključenih usposabljanj doktorskih študentov.

Vlogi za napredovanje v naziv »višji znanstveni sodelavec«, ki se nanašata na kandidata pod zaporedno številko 15 in 16, je ZSA obravnaval neposredno po spremembi Pravilnika o raziskovalnih nazivih, na seji 23. 3. 2017 oziroma 8. 5. 2017, in je odločitev sprejel v skladu z 21. členom Pravilnika o raziskovalnih nazivih ter ob upoštevanju, da gre za izjemna raziskovalca, ki močno presemeta minimalne kvantitativne kazalnike znanstvene uspešnosti.

V času neposredno po spremembi Pravilnika o raziskovalnih nazivih, ko je ZSA odločal o dveh zgoraj navedenih vlogah za napredovanje v znanstveni naziv, ZSA ni mogel predvideti večjega števila primerov neizpolnjevanja pogoja uspešno zaključenega usposabljanja doktorskih študentov za napredovanje v višji naziv, zato tudi še ni imel oblikovanega vsebinskega stališča o nujnosti pogoja zaključenega mentorstva pri potrditvi izvolitev kandidatov na znanstvenih svetih javnih raziskovalnih organizacij v najvišja znanstvena naziva, ki ga je oblikoval v nadaljevanju svojega delovanja in pri njem tudi dosledno vztrajal. ZSA je stališče oblikoval na podlagi ocene, da je skrb za podmladek nujen ter ob ugotovitvi, da imajo raziskovalci na javnih raziskovalnih zavodih dovolj možnosti za pridobitev mentorstva oziroma somentorstva doktorandom. Vloga, ki se nanaša na kandidata pod zaporedno številko 4, ni vloga za napredovanje v višji znanstveni naziv, kot to velja za vse ostale vloge iz seznama agencije, ampak se nanaša na ponovno izvolitev v isti znanstveni naziv. Raziskovalec je bil v naziv višjega znanstvenega sodelavca na podlagi izpolnjevanja predpisanih pogojev izvoljen že v letu 2015.

V zvezi z vprašanjem o razlogih, da doktorski kandidati navedenih treh raziskovalcev študija niso končali v roku, agencija pojasnjuje, da pri doktorskih kandidatih ne gre za zamudo pri študiju, temveč dejstvo, da so bili še v postopku pridobivanja doktorskega naziva. Ali je bil postopek pridobivanja doktorskega naziva podaljšan iz razloga starševskega dopusta ali ne, iz vlog za izvolitev v raziskovalni naziv ni razvidno.

Predlagateljica je Zagovorniku posredovala nova dejstva – dopis z dne 6. 12. 2020 v katerem je predstavila primerjavo med pogoji za napredovanje na izobraževalnih ter raziskovalnih institucijah, ki po njenem mnenju potrjujejo diskriminatoren odnos do zaposlenih na raziskovalnih institucijah.

Predlagateljica je Zagovorniku posredovala tudi svojo opredelitev z dne 22. 2. 2021 do odgovora ZSA z dne 30. 11. 2020. Navedla je, da so odgovori ZSA nepopolni, deloma zavajajoči, deloma pa tudi netočni. Med drugim je navedla, da je ZSA njeno vlogo zavrnil zgolj na podlagi neizpolnjevanja pogoja zaključenega mentorstva, pri čemer dejstvu, da presega ostale kriterije, ni nasprotoval. Člani ZSA torej niso sledili Pravilniku, načelno stališče, ki so ga zavzeli »z zakasnitvijo«, pa je v nasprotju s Pravilnikom. Velja dodati, da je spreminjanje Pravilnika v domeni ZSA, torej v kolikor bi ZSA želel svoje »stališče«, da je zaključeno mentorstvo obvezni pogoj, uveljaviti bi to lahko storil s predlogom spremembe Pravilnika, ki bi ga nato moral potrditi še MIZŠ in UO ARRS. Predloga spremembe Pravilnika do danes ZSA, tudi ZSA v novi sestavi, ni podal. ARRS javnosti s »stališčem« ZSA, ki je v nasprotju s Pravilnikom, tudi nikoli ni javno obvestila. Predlagateljica se opredeli do navedbe ARRS, da je kandidat pod št. 4 zaprosil za ponovno izvolitev v isti naziv, kandidata pod št. 15. in 16. pa takoj po spremembi Pravilnika, ko ZSA še ni zavzel stališča, da je zaključeno mentorstvo pogoj, ki ga ni moč zaobiti in doda, da sprememba Pravilnika, na katero se sklicuje ARRS, ne spreminja kriterijev, temveč le odpravlja neenako obravnavo mentorstva doktorandom glede na vir financiranja, torej mentorstvo priznava tudi tistim mentorjem, mentoricam katerih doktorski študenti niso bili financirani iz ARRS shem (MR). Torej ta sprememba nikakor ne utemelji spremembe stališča ZSA. Trditev ARRS, da je mentorskih mest za raziskovalce na JRZ dovolj, pa ne drži. Predlagateljica v nadaljevanju navede, da ARRS ni odgovoril na posamezna vprašanja Zagovornika oziroma, da je na nekatera podal nepopoln odgovor ter sama pojasni svoje kvalifikacije in izvede primerjavo z izpostavljenimi kandidati.

*

Zagovornik ugotavlja, da je predlagateljica vložila predlog za obravnavo diskriminacije po 5. poglavju ZVarD, ki se zaključi z ugotovitvijo o obstoju oziroma neobstoju diskriminacije (upravna ugotovitvena odločba). Skladno z navedenim je Zagovornik v predmetni zadevi ugotavljal obstoj diskriminacije in izdal ugotovitveno odločbo, kot izhaja iz 1. točke izreka te odločbe.

V postopku pri Zagovorniku ima poleg potencialnega kršitelja skladno z drugim odstavkom 33. člena ZVarD položaj stranke v postopku tudi oseba, ki meni, da je bila diskriminirana in je pri Zagovorniku vložila predlog za obravnavo. Predlagateljica je v postopku ves čas aktivno sodelovala in se opredeljevala do dokumentov v pisu zadeve.

Zagovornik ugotavlja dejansko stanje glede možnega obstoja diskriminacije v konkretni zadevi na podlagi z njo povezanih razpoložljivih podatkov ter ključnih določil, ki jih vsebuje Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD). Sam postopek pred Zagovornikom urejajo člani ZVarD od 33. do 37. Za vsa vprašanja postopka, ki niso urejena z ZVarD, pa Zagovornik skladno z drugim odstavkom 3. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP) uporabi slednjega. Ker gre pri ugotavljanju diskriminacije pri Zagovorniku za upravno zadevo, kot to izhaja iz narave same zadeve (po drugem odstavku 2. člen ZUP), Zagovornik tako v postopku v zvezi z vprašanji, ki jih ZVarD ne ureja, postopa po določbah ZUP.

Diskriminacijo opredeljuje 4. člen ZVarD, skladno s katerim pomeni diskriminacija vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.

Diskriminacija zaradi katere koli osebne okoliščine je prepovedana. Pri diskriminaciji mora biti specifična osebna okoliščina odločilen razlog za slabšo obravnavo. Gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Mednje, skladno s 1. členom ZVarD, štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina.

Posredna diskriminacija obstaja, kadar je oseba ali skupina oseb z določeno osebno okoliščino bila, je ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe, razen če ta določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna (drugi odstavek 6. člena).

V postopku dokazovanja diskriminacije v skladu s 40. členom ZVarD, kot tudi že vzpostavljeno sodno prakso, velja obrnjeno dokazno breme, kar pomeni, da mora domnevni kršitelj dokazati, da v obravnavanem primeru ni kršil te prepovedi. Vendar pa se to zgodi šele, ko domnevna žrtev diskriminacije zatrdi ne samo, da je bila neenako obravnavana, temveč da je bil razlog neenake obravnave njena osebna okoliščina, pri čemer morajo biti trditve dovolj verjetne, da upravičujejo domnevno kršitev prepovedi diskriminacije.

Zagovornik v postopku ugotavljanja diskriminacije vedno ugotavlja šest elementov diskriminacije:

- 1) osebno okoliščino,
- 2) obliko diskriminacije,
- 3) vzročno zvezo med obravnavo in osebno okoliščino,
- 4) prikrajšanje, ki se kaže v slabši obravnavi ene osebe ali skupine v primerjavi z drugo,
- 5) poseg v človekovo pravico ali svoboščino, drugo pravico, pravni interes ali ugodnost,
- 6) odsotnost izjeme iz prepovedi diskriminacije iz 13. člena ZVarD.

Le ravnanje, ki vsebuje vseh šest elementov, zakonsko gledano pomeni diskriminacijo po ZVarD. Druga neželena, sporna ali krivična ravnanja, ki niso povezana z osebnimi okoliščinami in/ali ne predstavljajo posega v pravice, svoboščine, pravne interese ali ugodnosti, se ne štejejo za diskriminacijo, lahko pa gre za druga nezakonita ravnanja, za katera so pristojni drugi organi.

*

Zagovornik je na podlagi proučitve predloga za obravnavo diskriminacije ugotovil, da predlagateljica zatrjuje diskriminacijo prek povezave iz prve alineje drugega odstavka 5. člena ZVarD. Ta določa, da je enako obravnavanje v skladu z ZVarD zagotovljeno tudi osebi, ki je dejansko ali pravno povezana z osebo z določeno osebno okoliščino. Predlagateljica zatrjuje diskriminacijo zaradi osebne okoliščine doktorandke, s katero je dejansko in tudi pravno povezana kot njena mentorica (dejansko prek dejanskega svetovanja, usmerjanja doktorandke ter prebiranja in komentiranja njene doktorske disertacije oziroma njenih delov, pravno pa prek zavezujočih dokumentov, ki jih je podpisala za namen prevzema mentorstva). Osebna okoliščina doktorandke je starševstvo, posledice starševstva doktorandke ter njenega koriščenja starševskega dopusta pa se pri predlagateljici odražata v nezmožnosti napredovanja predlagateljice v višji raziskovalni znanstveni naziv. Starševstvo je osebna značilnost posameznika, ki jo je Zagovornik že prepoznal kot osebno okoliščino v smislu ZVarD, zaradi katere je diskriminacija prepovedana.

Oblika diskriminacije, ki jo predlagateljica zatrjuje, je posredna diskriminacija. Na videz nevtralno merilo je v tem primeru uspešno zaključeno mentorstvo, ki ga za napredovanje v višji raziskovalni naziv zahtevata Pravilnik o pogojih in postopkih za napredovanje delavcev v raziskovalnih nazivih na ZRC SAZU in 5. točka 6. člena Pravilnika o raziskovalnih nazivih

(Uradni list RS, št. 126/08, 41/09, 55/11, 80/12, 4/13 – popr., 5/17, 31/17 in 7/19). To merilo pa učinkuje tako, da v manj ugoden položaj postavlja mentorje (kot je predlagateljica), v primerjavi z mentorji doktorandom, ki niso koristili starševskega dopusta in so tudi zato lahko doktorirali v roku.

Takšna situacija pa bi pomenila kršitev prepovedi diskriminacije samo, če omenjeno merilo objektivno ne bi temeljilo na legitimnem cilju in sredstva za doseganje tega cilja ne bi bila ustrezna in nujno potrebna. Zagovornik je zato v postopku ugotavljal, ali so v obravnavanem primeru ti pogoji podani.

Zagovornik je svoje ugotovitve, ki se ne razlikujejo od ugotovitev v tej odločbi, predlagateljici že posredoval v izjasnitev, ta se je do njih opredelila ter navedla nova dejstva, na podlagi česar je Zagovornik oblikoval zaprosilo in ga naslovil na ZSA, ki je posredoval odgovor, predlagateljica pa se je do tega odgovora opredelila in predstavila svoje videnje. Vsi naknadno pridobljeni odgovori in odzivi na ugotovitve Zagovornika v tem postopku ne vplivajo oziroma jih ne spreminjajo.

Zagovornik je v nadaljnjem postopku zato ugotavljal, ali obstoji izjema od posredne diskriminacije v skladu drugim odstavkom 6. člena ZVarD, ki določa izjemo od posredne diskriminacije oz. dopušča neenako obravnavo, kadar določba, merilo ali praksa objektivno temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna.

Cilji navedenega merila izhajajo iz utemeljitve ZSA, ki navaja, da je za izvolitev v najvišja znanstvena naziva ključen kriterij prispevka kandidata ali kandidatke k razvoju mlajših raziskovalcev in raziskovalnih potencialov. Merilo po oceni Zagovornika zasleduje legitimen cilj in objektivno zahteva uspešno končanje mentorstva in ne zgolj obstoja mentorstva samega.

Zagovornik je v nadaljevanju ugotavljal, kakšna sredstva se uporabljajo za doseg tega cilja ter ali so ta sredstva primerna oz. ustrezna in nujno potrebna. Prvo sredstvo za doseg tega cilja izhaja iz vsebine pravila, po katerem mora biti doktorski študij uspešno končan, da bi mentorica lahko pridobila višji raziskovalni naziv. To pomeni, da mora doktorand doktorat končati, oddati in uspešno zagovarjati. Zagovornik ne vidi možnosti, da bi pogoj uspešnega končanja doktorskega študija lahko nadomestili z manj strogimi pogoji, kot je na primer obet uspešnega končanja študija ali verjetnost končanja študija, saj bi v tem primeru morali obstajati tudi mehanizmi postopanja v primerih, ko doktorand tudi po tem, ko bi mentor napredoval v višji znanstveni naziv, študija ne bi nikoli končal. Pogoj uspešno končanega študija zato Zagovornik ocenjuje kot primerno sredstvo, saj prav z uspešnostjo končanja študija mentor lahko objektivno izkaže svojo zmožnost in sposobnost za izgradnjo novih znanstvenih kapacitet. Pogoj pa ocenjuje tudi kot nujno potrebno sredstvo za doseg navedenega cilja, saj z milejšim ukrepom tega cilja ni mogoče doseči.

Zagovornik je nadalje ugotovil, da je za doseg tega cilja v predpisih predvideno še eno sredstvo, ugodno za mentorje, in sicer možnost predčasne pridobitve višjega znanstvenega naziva, ki jo določa drugi odstavek 20. člena Pravilnika o raziskovalnih nazivih. Po tej določbi se lahko pri raziskovalcih, ki za 50% presegajo minimalno število točk na podlagi kvantitativnih kazalnikov in meril za izvolitev in izkazujejo izjemne rezultate v zadnjem obdobju, izjemoma lahko začne postopek za izvolitev predčasno, vendar šele po poteku polovice dobe veljavnega naziva. V navedenem primeru to pomeni, da lahko raziskovalka (mentorica, predlagateljica) ponovno zaprosi za znanstveni naziv znanstvene sodelavke, ki ga je že imela, nato pa lahko še pred iztekom veljavnosti tega naziva in ko bo njena doktorandka končala doktorski študij, zaprosi za višji znanstveni naziv, za katerega bo takrat izpolnjevala vse pogoje. Zagovornik to možnost ocenjuje kot neke vrste »primerno prilagoditev« za tiste izjemne raziskovalce, ki katerega od pogojev zaradi objektivnih okoliščin (kot je, denimo, starševstvo njihovih doktorandov, kot v konkretnem primeru) niso mogli izpolniti v običajnem petletnem obdobju, kolikor traja veljavnost znanstvenega naziva. Omogočil jim je, da jim, če pogoje izpolnijo po poteku tega obdobja, ni treba čakati nadaljnjih pet let, da bi zaprosili za višji znanstveni naziv,

temveč to lahko storijo bistveno prej. Glede na navedeno je Zagovornik ugotovil, da je sredstvo (pogoj uspešno zaključenega mentorstva) tudi sorazmerno glede na legitimen cilj, ki ga zasleduje.

V zvezi z navedbo predlagateljice, da bi bilo v primerih, kot je obravnavani, treba omogočiti spregled izpolnjevanja merila uspešno zaključenega mentorstva, saj se bodo sicer mentorji pragmatično odločali izbirati mlade raziskovalce in ne raziskovalk, kar bo vodilo v diskriminatoren odnos do žensk, pa Zagovornik pojasnjuje, da temu argumentu ne sledi, saj je pavšalen in ni podprt z dokazi, raziskavami ali študijami. Nenazadnje pa na tem mestu Zagovornik opozarja, da se lahko tudi moški doktorandi znajdejo v situaciji, ko zaradi svojih osebnih okoliščin (zaradi hujše bolezni, ki terja daljšo bolniško odsotnost in zdravljenje) ali starševstva (koriščenje celotnega starševskega dopusta v trajanju 230 dni, izjemoma 260 dni) ali katere druge osebne okoliščine, ki od doktoranda terja daljšo odsotnost od študija, ne zaključijo študija v običajnem petletnem obdobju, kolikor traja veljavnost znanstvenega naziva.

Zagovornik je v zvezi s postopkovnimi vidiki vsebine predloga za obravnavo ugotovil le, da možnost spregleda neizpolnjevanja katerega od meril, ki jo dopušča četrti odstavek 21. člena Pravilnika o raziskovalnih nazivih, ZSA omogoča diskrecijsko odločanje ter da lahko določen pogoj spregleda, lahko pa tudi ne, pri čemer tudi ni navedeno, katerega od pogojev lahko spregleda. V druge postopkovne vidike vsebine predloga pa se Zagovornik ni spuščal, saj ti ne sodijo v njegovo pristojnost.

Dejstvo, da je ZSA v obdobju od 2015-2020 od prejetih 18 vlog za napredovanje kljub manjkajočemu izpolnjevanju enega od kriterijev tri prošnje rešil pozitivno, in sicer je pri dveh manjkalo zaključeno mentorstvo, pri enem pa ustrezna izobrazba, 15 pa jih je zaradi neizpolnjevanja pogoja mentorstva zavrnil, kaže na to, da je pri odločanju pri 2 od 17 vlog zaradi neizpolnjevanja mentorstva uporabil diskrecijo. Tega pa ni mogoče pripisati potencialni diskriminaciji, saj vzročna zveza med osebnimi okoliščinami in zavrnitvijo preostalih 17 prošenj ni izkazana. Število zavrnitev teh vlog je skladno z navedbo ZSA, da sprva niso mogli predvideti večjega števila primerov neizpolnjevanja pogoja uspešno zaključenega usposabljanja doktorskih študentov za napredovanje v višji naziv, zato tudi še niso imeli oblikovanega vsebinskega stališča o nujnosti pogoja zaključenega mentorstva pri potrditvi izvolitev kandidatov na znanstvenih svetih javnih raziskovalnih organizacij v najvišja znanstvena naziva, ki ga je ZSA oblikoval v nadaljevanju svojega delovanja in pri njem tudi dosledno vztrajal. Točna je tudi navedba ZSA, da so se določbe Pravilnika o raziskovalnih nazivih¹ v tem delu spremenile in da je sprememba pravilnika, objavljena v uradnem listu RS, št. 5/2017, določbo v zvezi z mentorstvom spremenila na naslednji način: »mentorska dejavnost: uspešno zaključeno vodenje doktorskih del (vodenje mladih raziskovalcev ali drugih doktorandov) in uspešno zaključeno vodenje ali sodelovanje pri vodenju diplomskih in magistrskih del«, kar pomeni, da je kot izpolnjen kazalnik določila uspešno zaključeno vodenje doktorskih del.

ZSA je tako v okviru pooblastila o diskreciji, ki mu ga daje Pravilnik o raziskovalnih nazivih, smela skleniti, da nedokončanih mentorstev ne bo spregledala pri preverjanju izpolnjevanja pogojev. Pravica diskrecijskega odločanja ZSA torej nikakor ne zavezuje k temu, da določen pogoj spregleda. Neuporaba diskrecije pa sama po sebi ne pomeni, da je ZSA ravnala proti predpisom ali da je predlagateljico obravnavala neenako v primerjavi z drugimi kandidati. Prav tako preseganje drugih meril ne vzpostavlja upravičenja predlagateljice, da se ji neizpolnjevanje enega od pogojev spregleda. To jasno izhaja iz pooblastila ZSA za diskrecijsko odločanje.

Glede na navedeno Zagovornik ugotavlja, da ZSA z zavrnitvijo izdaje pozitivnega mnenja k izvolitvi predlagateljice v naziv višje znanstvene sodelavke, ni kršil prepovedi diskriminacije po ZVarD, saj so izpolnjeni pogoji, zaradi katerih je različna obravnava predlagateljice na podlagi

¹ mentorska dejavnost: vodenje mladih raziskovalcev in vodenje ali sodelovanje pri vodenju diplomskih, magistrskih in doktorskih del,

neizpoljenega pogoja zaključenega mentorstva zaradi starševstva doktorandke po zakonu dopustna.

Skladno s prvim odstavkom 35. člena ZVarD je postopek pri Zagovorniku v primeru diskriminacije za stranke brezplačen, posebni stroški pa v tem postopku niso nastali, zato je Zagovornik odločil, kot izhaja iz 2. točke izreka te odločbe.

Pouk o pravnem sredstvu: Zoper to odločbo ni pritožbe, dovoljen pa je upravni spor. Upravni spor se sproži s tožbo, ki se vloži v 30 dneh od vročitve odločbe na Upravno sodišče Republike Slovenije, Fajfarjeva 33, 1000 Ljubljana. Tožba se vloži pri pristojnem sodišču neposredno pisno ali se mu pošlje po pošti. Tožba z morebitnimi prilogami se vloži najmanj v treh izvodih. Tožbi je treba priložiti tudi to odločbo v izvirniku ali prepisu.

Postopek vodila:
Sergeja Oštir
Samostojna Svetovalka Zagovornika

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:
- - osebno po ZUP,
- Znanstveni svet Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Bleiweisova
cesta 30, 1000 Ljubljana - osebno po ZUP,
- zbirka dok. gradiva.